

Obsah

---

1. Úvod.....	1
2. Základní pojmy a zkratky.....	2
3. Výživa člověka v historii a současnosti.....	5
3.1. Výživa člověka od třetihor po starověk.....	5
3.2. Výživa člověka ve starověku.....	6
3.3. Výživa člověka ve středověku.....	6
3.4. Výživa člověka v novověku.....	8
3.5. Výživa člověka v první polovině 20. století.....	9
3.6. Výživová situace obyvatelstva v letech 1949 – 1989.....	10
3.7. Výživová situace obyvatelstva v 90. letech.....	11
4. Výživová situace v zahraničí na přelomu tisíciletí.....	12
5. Psychické a sociální vlivy na výživu člověka.....	14
5.1. Filozofie konzumenta a osobní přesvědčení.....	15
6. Zdraví.....	16
6.1. Definice zdraví.....	16
6.2. Dimenze zdraví.....	16
6.3. Rizikové faktory ovlivňující zdraví.....	17
7. Úkoly trávicího ústrojí.....	18
8. Voda.....	25
8.1. Řízení příjmu tekutin.....	25
8.2. Zdroje a metabolismus vody v organismu.....	28
8.3. Potřeba vody v organismu.....	29
8.4. Některé možnosti úprav vody.....	30
9. Složení stravy – energie a živiny.....	32
9.1. Energie.....	32
9.1.1. Stanovení obsahu energie v potravinách.....	32
9.1.2. Stanovení potřeby energie.....	35
9.2. Energetické (hlavní) živiny.....	39
9.2.1. Bílkoviny.....	40
9.2.1.1. Hrazení bílkovin běžnými potravinami.....	42
9.2.2. Lipidy.....	43
9.2.2.1. Bod tání mastných kyselin v přírodních tucích.....	47
9.2.2.2. Esenciální mastné kyseliny.....	48
9.2.2.3. Fosfolipidy.....	49
9.2.2.4. Glykolipidy.....	50
9.2.2.5. Lipoproteiny.....	50
9.2.2.6. Odbourávání lipidů.....	51
9.2.2.7. Steroidy.....	52

9.2.2.8. Terpeny.....	55
9.2.2.9. Odbourávání lipidů v živočišném organismu	55
9.2.2.10. Dietní zdroje a obvyklý příjem	56
9.2.3. Sacharidy.....	56
9.3. Neenergetické živiny.....	61
9.3.1. Minerální látky.....	61
9.3.1.1. Makroprvky	62
9.3.1.2. Mikroprvky.....	68
9.3.2. Vitamíny.....	79
9.3.2.1. Vitamíny rozpustné v tucích.....	81
9.3.2.2. Vitamíny rozpustné ve vodě.....	84
10. Metabolismus a zásady racionální výživy	89
11. Racionální výživa člověka a doporučené dávky živin a potravin.....	98
11.1. Vývoj spotřeby potravin v ČR.....	99
11.2. Charakteristika stravy občana České republiky v 90. letech 20. století.....	99
11.3. Faktory ovlivňující spotřebu potravin	101
11.4. Výživa populačních skupin	102
11.5. Nutriční doporučení.....	105
11.5.1. Výživové doporučené dávky.....	105
11.5.2. Doporučené dávky potravin v České republice.....	106
11.5.3. Doporučení ve formě potravinového koše	106
11.5.4. Výživová doporučení pro laickou veřejnost.....	107
11.5.5. Výživová doporučení pro občana České republiky.....	107
12. Rozdělení potravinářských surovin a výrobků určených pro lidskou výživu.....	109
12.1. Potraviný rostlinného původu.....	110
12.2. Potraviný živočišného původu	121
12.2.1 Maso a masné výrobky.....	121
12.2.2. Mléko a mléčné výrobky.....	125
12.2.3. Vejce	127
12.3. Netradiční potravinové zdroje a výrobky	127
13. Tabákové výrobky a drogy.....	128
14. Cukr a sladkosti.....	129
15. Nápoje	130
16. Pochutiny.....	132
17. Cizorodé látky v poživatinách	134
17.1. Aditiva.....	134
17.2. Kontaminanty.....	140
18. Sekundární endogenní antinutriční látky v potravinách	141
19. Přirozeně toxické látky v poživatinách.....	142
19.1. Přirozeně toxické látky v potravinách rostlinného původu.....	142

19.2. Přirozeně toxické látky v potravinách živočišného původu	148
20. Nebezpečí bakteriálních a plísňových toxiků ve výživě člověka.....	151
20.1. Organizace monitorovacích aktivit.....	151
20.2. Výskyt alimentárních infekcí a intoxikací.....	151
20.3. Bakteriologická analýza potravin	153
20.4. Mykologická analýza potravin	153
21. Racionální výživa v dětském věku	156
21.1. Kojení a mateřské mléko	156
21.2. Výživa batolat	165
21.3. Výživa předškolních dětí.....	166
21.4. Výživa školních dětí.....	167
21.5. Výživa v pubertě	167
22. Racionální výživa v těhotenství.....	168
23. Výživa seniorů.....	175
24. Výživa vojáků a sportovců	181
25. Společné stravování.....	182
25.1. Otevřené formy společného stravování	185
25.2. Uzavřené formy společného stravování.....	186
26. Alternativní systémy výživy člověka	188
27. Pathofysiologie výživy člověka.....	191
27.1. Malnutrice	191
27.1.1. Nedostatečný příjem energie a bílkovin: Marasmus = Proteino – energetická malnutrice.....	194
27.1.2. Nedostatek příjmu bílkovin: Převážně proteinová malnutrice = Kwashiorkor	194
27.1.3. Světově nejrozšířenější mikronutrientní malnutrice.....	195
27.2. Obezita – nadbytečný příjem energie	197
27.3. Kardiovaskulární choroby	202
27.4. Výživa po cévních mozkových příhodách.....	208
27.5. Výživa při onkologických onemocněních	209
27.6. Před a pooperační výživa.....	210
27.7. Diety při onemocnění celiakií (nesnášenlivost lepku).....	211
27.8. Dieta při Crohnově chorobě a ulcerózní kolitidě.....	212
27.8.1. Příčina poruchy výživy při Crohnově chorobě.....	213
27.8.2. Příčina poruchy výživy při ulcerózní kolitidě	213
27.9. Onemocnění pankreatu.....	215
28. Léčebná výživa.....	217
Literatura	222